

SEP: Teknoloji Odaklı Dünyada Yön Bulmak

Standartta esas patentler ("SEP" ya da "SEP"ler), bir buluşun münhasır kullanımını sağlayan patent hakları ile buluşun ilgili pazarda yaygın ve zorunlu kullanımını amaçlayan 'standartlar' arasındaki etkileşimden doğan bir kavramdır. Dünyada SEP'lerden kaynaklanan patent davalarındaki artış trendi göz önüne alındığında, SEP'in patent hukukunun yeni popüler terimi haline geldiğini söyleyebiliriz.

SEP'leri Lisanslamak: FRAND Koşullar

Standart Geliştirme Organizasyonları ("SGO'lar"), ilgili sektördeki teknik şartnameleri ve bir dizi teknik şartnameden oluşan standartları belirlemekte ve bu standartların sektördeki tüm oyuncular tarafından erişilebilir olmasını amaçlamaktadır. SGO'lar bu anlamda kendi iç kurallarının bir parçası olarak fikri mülkiyet haklarına ilişkin politikalarını da yayınlamaktadırlar. SGO'ların söz konusu fikri mülkiyet hakları politikaları içinde üyelerinin standartlara esas olabilecek patentlerini belirlemeleri de yer almaktadır. Bir üye SEP olabilecek potansiyele sahip bir patenti olduğunu açıkladığında, kendisinden ayrıca patenti adil, makul, ayrımcı olmayan (FRAND) hüküm ve koşullara göre lisanslamayı kabul edip etmeyeceğini beyan etmesi de istenmektedir.

FRAND beyanlarının koşulları farklı SGO'lar bakımından farklılık gösterebileceği gibi beyan sahibinden beyan sahibine göre de farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda, ana hedefleri üye sayılarını artırmak ve SEP'leri mümkün olduğunca çok sayıda sektör oyuncusunun kullanımına sunmak olan SGO'lar, üyelerine katı fikri mülkiyet hakları politikaları dayatmamakta ve bu durum SEP sahibinin standardı uygulamak isteyen taraf üzerinde önemli bir avantaj elde etmesine sebep olmaktadır.

SEP Lisanslaması

Zaman içinde SEP'lerin sayısı arttıkça, SEP'lerden kaynaklanan patent davalarının da arttığını görmekteyiz. Her ne kadar taraflar FRAND koşullarda lisanslamayı düzenleyen ayrıntılı ve farklı olaylara uygulanabilir yasaların eksikliğinden muzdarip olsa da, çokça bilinen ve atıfta bulunulan Huawei Technologies v. ZTE (C-170/13) ve Nokia v. Daimler (4c O 17/19), Nokia v. Oppo (21 O 11522/21) ve Sisvel Haier (K ZR 35/17) kararları ve farklı yargı çevrelerinden diğer başka kararların şu anda bu alandaki uygulamalara ışık tuttuğu söylenebilir.

Bunun yanı sıra 27 Nisan 2023 tarihinde, Avrupa Komisyonu, SEP'ler için adil ve dengeli bir lisanslama çerçevesi oluşturmayı amaçlayan bir regülasyon taslağı önermiştir. Söz konusu taslak regülasyon temel olarak SEP kaydı yapacak ve patentlerin standarda esas

olup olmadıklarının teyidini gerçekleştirecek, FRAND koşullarında lisanslama yapılmasını temin edecek süreçleri yönetecek ve KOBİ'lere ücretsiz danışmanlık verecek bir Yetkinlik Merkezi kurulmasını öngörmektedir.

SEP ile ilgili en çok tartışılan konulardan biri, SEP'lerin üretim tedarik zincirinin hangi aşamasında lisanslanması gerektiği sorusuna cevap vermeye çalışan, 'herkese erişim' ve 'herkese lisans' kavramlarıdır. 'Herkese erişim' (Access to All) yaklaşımı, SEP sahiplerine, patentlerini üretim zincirinin hangi düzeyinde lisanslayacaklarını seçme imkânı tanımakta; bu da genellikle nihai ürün aşaması olmaktadır. Bu doğrultuda standardın kullanıldığı ürün başına lisans ücreti talep edilmektedir. Ancak bu kavram nihai ürün üreticileri tarafından, değer zincirinin farklı seviyesinde yer alan firmaların lisans ücreti ödemediği standarda erişebilmelerine olanak sağlaması nedeniyle eleştirilmektedir. Bir standardın değerinin nihai ürünün parçalarına yansıtılmasını ve FRAND lisanslarının nihai ürün üreticileri yerine parça üreticilerine (veya tedarik zincirinin farklı seviyesindeki tedarikçilere) verilmesini öngören 'herkes için lisans' (Licence to All) kavramı da bu eleştirilerin sonucunda ortaya çıkmıştır.

SEP davalarındaki bir başka güncel tartışma ise 'isteksiz lisans sahibi' kavramında yoğunlaşmaktadır. Buradaki temel soru, standarda konu patenti kullanan firmanın ne zaman isteksiz lisans sahibi haline geldiğidir. Bu sorunun birçok olası yanıtı bulunmaktadır, örneğin, ihlalde bulunduğu iddia edilen kişinin SEP'ten haberdar olması ancak standardı lisanssız olarak kullanmaya devam etmesi veya lisans koşulları FRAND olmasına rağmen lisans sözleşmesi görüşmelerinden çekilmesi gibi hallerde lisans sahibinin isteksiz olduğu değerlendirilebilir. Bu kapsamda, yargılama sonucunda standart uygulayıcının patente tecavüz ettiğinin tespiti ve tazminat sorumluluğu doğması söz konusu olacaktır.

Son olarak, SEP dünyasındaki en güncel tartışma konularından biri, Çin mahkemeleri tarafından verilen ve SEP yargılamalarında farklı ülkelerde dava açılmasını önleyen ihtiyati tedbir kararlarıdır (anti-suit injunctions) . Söz konusu tedbir kararları, SEP sahiplerinin Çin dışındaki ülkelerde dava açmasını engellemekte ve hatta Almanya gibi başka ülkelerde verilen tedbir kararlarının uygulanmasını talep edilmesini yasaklamaktadır. Verilen kararlar akabinde Avrupa Birliği 18 Şubat 2022 tarihinde Dünya Ticaret Örgütü'ne ("DTÖ") şikayette bulunarak Çin mahkemelerinin uygulamalarının TRIPS hükümlerini ihlal ederek patent hakkının haksız bir biçimde sınırladığını ve adil ticareti engellediğini iddia etmiştir. Taraflar arasında DTÖ aracılığıyla yürütülen danışma sürecinden sonuç alınmadığından konu tahkime taşınmış olup, tahkim süreci halihazırda devam etmektedir.

Türkiye'nin Konumu

Bilindiği kadarıyla SEP'ler ve FRAND lisanslamayla ilgili olarak Türk mahkemelerince verilmiş ayrıntılı bir karar henüz bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 26 Aralık 2019 tarihinde, Rekabet Kurulu, Vestel v. Koninklijke Philips soruşturmasında SEP'lere ve FRAND koşullara ilişkin ilk kararını vermiştir (19-46/790-344). Rekabet Kurulu Vestel'in başvurusunu Avrupa Birliği Komisyonu kararlarına atıfta bulunarak değerlendirmiş, özellikle Avrupa Birliği Komisyonu'nun Apple v. Motorola (AT.39985) kararına, yine Avrupa Birliği Komisyonu'nun Samsung (At.39939) kararına ve Avrupa Birliği Adalat Divanı'nın Huawei-ZTE kararına (C-170/13) atıfta bulunmuş ancak belirli noktalarda FRAND ilkelerini söz konusu AB içtihatlarından daha katı bir şekilde yorumlayarak uygulamıştır.

Rekabet Kurulu kararında, Koninklijke Philips NV'nin, Almanya'da görülen bir dizi SEP davası üzerine taraflarca imzalanan TV Patent Lisansı ve Uzlaşma Sözleşmesi hükümleri nedeniyle ilgili TV teknolojisi pazarındaki hâkim durumunu kötüye kullandığı sonucuna varmış ve 2018 mali yılı sonuna kadar elde ettiği yıllık brüt gelirinin % 0,75'i oranında ceza ödemesine karar vermiştir.

Her ne kadar, Koninklijke Philips NV tarafından Rekabet Kurulu tarafından verilen karara karşı idare mahkemesinde açılan iptal davası kabul edilmiş olsa da, Danıştay sonrasında kararı iptal eden ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

Danıştay, söz konusu bozma kararının gerekçesinde, özellikle patentin hükümsüzlüğünün dava edilemeyeceğine ilişkin sözleşme hükümlerini analiz etmiş ve SEP kullanıcısının patentin geçerliliğini dava etme konusunda her zaman özgür olması gerektiğini; aksi yöndeki patent hakkı sahibinin eylemlerinin hâkim durumun kötüye kullanılması bağlamında rekabet ihlâli teşkil edeceğini belirtmiştir.

SEP Davalarındaki Artış

Önümüzdeki yıllarda SEP davalarının artmaya devam edeceği öngörülmektedir. SEP sahipleri, güvenilirlikleri ve öngörülebirlilikleri nedeniyle SEP'lerini uygulamak için çoğunlukla Almanya, ABD ve İngiltere mahkemelerini tercih ediyor gibi görünse de, teknoloji şirketlerinin küreselleşme ve yokluk krizlerinin etkisiyle yayılcı politikalar izleyerek dünyanın farklı bölgelerinde her geçen gün üretim tesislerinin sayısını artırdıkları göz önüne alındığında, bu eğilimin gelecekte değişebileceği düşünülmektedir.

Farklı sektörlerdeki yatırımlar, teşvikler ve yüksek pazar potansiyeli göz önüne alındığında, Türkiye, SEP davalarına bakan yargı çevrelerinden biri haline gelebilir. Rekabet Kurulu, SEP'lerle ilgili tek içtihadında şaşırtıcı bir şekilde patent hukukunun ayrıntılarını incelerken,

Türkiye’de fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde bir SEP davasının görülüp görülmeyeceği ve mahkemelerin FRAND terimlerinin ele alınmasında Rekabet Kurulu’nun yaklaşımını izleyip izlemeyeceği merak konusu olmaya devam etmektedir.